

Programma Zicht op Grevelingen 2

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond	3
1.2	Programma Zicht op Grevelingen 2 (ZOG-2).....	3
1.3	Besluitvorming	4
2	Doelstelling en Resultaat.....	4
3	Context	4
4	Programma.....	5
4.1	Groene Impuls voor de Grevelingen	5
4.1.1	Slikken van Flakkee	5
4.1.2	Eilanden voor kustbroedvogels.....	5
4.1.3	Vismigratie Grevelingen.....	6
4.1.4	Onderzoek naar 'onderwater natuur'	6
4.1.5	Samenwerking Life IP.....	7
4.2	Toeristisch-recreatieve projecten.....	7
4.2.1	Inspiratiecentrum Grevelingen.....	7
4.2.2	Ecohotel 'De Punt'	7
4.2.3	Entree Catpoint.....	8
4.2.4	Drempel Brouwershaven – natuureiland 'Dwars in de Weg'	8
4.2.5	Brouwerseiland	8
4.2.6	Initiatieven voor een kabelskibaan in de Grevelingen	8
4.2.7	Ecolodges op de Kabbelaarsbank (initiatief Greenhuus).....	9
4.2.8	Mountainbike route Kabbelaarsbank	9
4.2.9	Mountainbike route Grevelingendam.....	9
4.2.10	Ecolodges op de Grevelingendam	10
5	Begroting	11
6	Organisatie	12
6.1	Programmaorganisatie.....	12
6.2	Bestuurlijke en ambtelijke verankering	12
6.3	Samenwerking gebiedspartijen en advies	13
7	Verantwoording	13
8	Communicatie.....	13

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In de eerste periode van Zicht op Grevelingen vanaf 2008, is ingezet op de stimulering van de recreatieve en toeristische sector. Vooral langs de Brouwersdam en De Punt heeft dat geleid tot verschillende ontwikkelingen. Behalve een versterking van de Grevelingen vanuit een toeristisch-economisch perspectief, leiden deze ontwikkelingen tot inkomsten voor het Schap (onder meer uit erfpacht- en exploitatieovereenkomsten en evenementen), waarmee het in de toekomst een belangrijk deel van het beheer en onderhoud van het gebied kan bekostigen.

Deze ontwikkeling heeft er wel toe geleid dat er kritiek kwam vanuit de natuur- en milieubeweging op de uitgangspunten voor het programma. Men vroeg zich af of er nog wel sprake was van een balans tussen economie en ecologie in de Grevelingen zoals immers in de Eco-2 benadering is besloten. Het bestuur heeft na overleg met de belangenpartijen besloten de koers voor dit programma, ZOG-2 te verleggen naar een Groene Impuls voor het gebied in de komende periode.

Hoewel er in het gebied nog verschillende mogelijkheden zijn voor nieuwe recreatieve voorzieningen, is duidelijk geworden dat er de komende tijd niet actief nieuwe recreatieve en toeristische ontwikkelingen zullen worden opgezet. Nieuwe ontwikkelingen in het gebied zullen zich in de eerste plaats richten op het versterken en het behouden van de bijzondere ecologie en natuurwaarden.

Het uitgangspunt voor beoordeling van nieuwe toeristisch-recreatieve initiatieven van private partijen, is dat het schap:

- deze initiatieven bespreekt;
- (in beginsel) geen financiële ondersteuning biedt;
- het initiatief beoordeelt op passendheid in het beleid en financiële haalbaarheid (van de business case);
- afstemt met de gebiedspartijen zoals de CDN, waarbij het uitgangspunt is dat er draagvlak is voor het initiatief.

1.2 Programma Zicht op Grevelingen 2 (ZOG-2)

Het framework en het globale voorstel daarin voor invulling van het natuurontwikkelingsdeel van het Programma ZOG 2 was medio 2015 het uitgangspunt voor overleg met de gebiedspartijen om in gezamenlijkheid te komen tot een opzet voor de Groene Impuls. Een gebiedsprogramma waarin partijen medeverantwoordelijk kunnen zijn voor de verdere inhoudelijke invulling en uitvoering.

De inzet daarbij is om de balans tussen economie en ecologie goed te bewaken, natuurambities samen te formuleren en te realiseren en het maatschappelijk draagvlak te herstellen. Hieraan is de afgelopen periode invulling gegeven door gesprekken te voeren met de Coalitie Delta Natuurlijk en door betrokkenheid van de (lokale) gebiedspartijen en beheerorganisaties bij de totstandkoming van de Groene Impuls in dit programma.

Bij de verdere ontwikkeling en de uitvoering zullen gebiedspartijen en CDN een actieve rol blijven vervullen. Tevens zal de NRAC nauw bij de uitvoering worden betrokken.

Waar in de voorgaande uitvoeringsperiode het programma heeft kunnen profiteren van Europese en regionale subsidieprogramma's, die zich richten op de stimulering van de regionale economie, is er voor de komende uitvoeringsperiode een andere tendens waarneembaar. In het bijzonder natuurwaarden, duurzame energie en innovatie zijn thema's, waar Europa en Nederland op inzetten.

De herintroductie van getij in het gebied, waartoe het kabinet heeft besloten en medio 2016 definitieve besluitvorming over verwacht wordt, biedt extra kansen voor de Grevelingen op de lange termijn. Hierdoor herstelt de waterkwaliteit van het momenteel stilstaande en afgesloten water. Terugbrengen van zout en getij is een duurzame oplossing, met positieve effecten voor waterkwaliteit en natuur. Ook ontstaan er weer nieuwe mogelijkheden.

Op de korte en middellange termijn zijn er ook diverse maatregelen te treffen om de natuurwaarden te versterken en de biodiversiteit en natuurbeleving te verhogen. Deels anticiperen deze maatregelen op het terugbrengen van getijde, deels zijn het quick-wins.

1.3 Besluitvorming

Op 8 oktober 2015 heeft het Algemeen Bestuur ZWD het framework voor het programma Zicht op Grevelingen 2 (ZOG-2) geaccordeerd. De hoofdkoers voor ZOG-2 is een Groene Impuls voor de Grevelingen én het voltooien van lopende projecten uit ZOG-1. In het framework was eind 2015 nog geen concrete invulling gegeven aan de Groene Impuls. Deze is er nu wel en is verwerkt in dit programma.

2 Doelstelling en Resultaat

Het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta heeft zich tot doel gesteld om sociaal-maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen in de regio in gang te zetten. Dit principe van de ECO2-benadering is beschreven in de Ontwikkelingsschets Zicht op Grevelingen en in Grevelingen-visie, die in het kader van de MIRT-verkenning van de Grevelingen is opgesteld.

In de Grevelingen-conferentie van november 2013 is daar een derde thema 'duurzame energie en toerisme' aan toegevoegd. Ten tijde van de opstelling van het Programma ZOG-2 wordt het principe van de ECO2-benadering ook door gebiedspartijen nog altijd onderschreven. Het is toegepast in dit programma.

Het programma ZOG-2 heeft drie inhoudelijke onderdelen:

- een Natuurontwikkelingsdeel (4.1 Groene Impuls Grevelingen);
- een Toeristisch-recreatief deel (4.2);
- een Algemeen programmadeel (4.3)

3 Context

In de komende jaren staan er belangrijke ontwikkelingen op stapel die van invloed zullen zijn op de toekomst van de Grevelingen. Deze gaan enerzijds over de kwaliteit van het bekken, zoals de waterkwaliteit en –dynamiek, natuur en recreatie. Anderzijds over de besturing, de organisatie en het beheer.

Het rijk zal, wellicht al in juni 2016, besluiten over het introduceren van een gedempt getij en in combinatie daarmee een getijdenenergiecentrale in de Brouwersdam (in het kader van de Rijksstructuurvisie).

De overgang van de uitvoerings- en beheersorganisatie GZ-H naar Staatsbosbeheer is in volle gang en krijgt zijn beslag op 1 januari 2017. Daarnaast is duidelijk dat de provincies Zuid-Holland en Zeeland zich zullen gaan terugtrekken uit het bestuur van de gemeenschappelijke regeling (het schap). Daarmee ligt de bestuurlijke vraag voor: hoe verder? Lopende projecten en dagelijkse ontwikkelingen in het gebied gaan intussen door. Hierbij is de voortgang en realisatie van het project Brouwerseiland voor de komende tijd een belangrijke.

Het bestuur heeft met ZOG-2 een koerswijziging ingezet ten opzichte van het programma ZOG-1.

De voorgeschiedenis en totstandkoming van ZOG-2 is uitvoerig beschreven in het framework. Daarom wordt hier volstaan met de nadere uitwerking van de Groene Impuls, de actualisering van de lopende projecten en de uitlijning van de financiering voor ZOG-2. Projecten vermeld in het framework, die in 2015 zijn afgesloten, komen niet meer voor in het voorliggende programma.

4 Programma

4.1 Groene Impuls voor de Grevelingen

De Groene Impuls voor de Grevelingen bestaat uit nieuwe projecten en deels uit doorlopende projecten uit ZOG-1, waarover het bestuur al eerder had besloten. Dit is het project Slikken van Flakkee. Daarnaast is er een combinatieproject voor het verwijderen van de zanddrempel bij de haveningang van Brouwershaven in combinatie met natuurverbetering op het eiland 'Dwars in de weg' (zie paragraaf 4.2.4).

Op basis van twee bijeenkomsten met stakeholders en een uitwerking door bureau Witteveen en Bos van de belangrijkste wensen uit de groep stakeholders (o.a. CDN partijen en de lokale natuur- en milieuverenigingen) is zicht ontstaan op de nieuwe kansen voor de natuur en nieuwe groene projecten voor ZOG-2. De projecten worden hieronder beschreven.

De meer gedetailleerde inhoudelijke uitwerking en prioritering van de nieuwe groene projecten, alsmede de (technische) onderbouwing en kostenraming zijn weergegeven in het rapport Groene Impuls Grevelingen (bron: Witteveen en Bos).

4.1.1 Slikken van Flakkee

Het project Slikken van Flakkee is een combinatie van natuurgerichte maatregelen voor o.a. kustbroedvogels en de Noordse woelmuis en verbeteringen van de toegankelijkheid en beleefbaarheid voor de bezoekers van het gebied.

Dit betreft verbetering van de toegangsweg en de recreatieve plek aan het water. Voor de voortgang van het project wordt verwezen naar de projectbesluiten en de voortgangsrapportage (VGR 2016-1, separaat op de agenda DB ZWD van 1 juni 2016). Het project is inmiddels aanbesteed en gaat in het komend najaar in uitvoering.

4.1.2 Eilanden voor kustbroedvogels

De aanbeveling uit het rapport 'Groene Impuls Grevelingen' (Witteveen en Bos, 11 maart 2016) luidt dat er op zes plekken in de Grevelingen goede kansen zijn voor de aanleg van eilanden voor kustbroedvogels. Er zijn meer locaties onderzocht. Deze 6 komen er het beste uit.

Het gaat om vier nieuwe eilanden/platen rondom het bestaande vogeleiland Markenje, één bij de Kabbelaarsbank en één bij Stampersplaat.

De totaal geraamde bouwkosten bedragen (afgerond) € 730.000,- voor het geheel. Voor de (technische) onderbouwing en gedetailleerde kostenraming wordt verwezen naar het rapport (bijlage 1).

4.1.3 Vismigratie Grevelingen

Voor sommige bekende vissoorten, zoals de Zalm en de Steur is een verbinding tussen Noordzee en de brongebieden van de grote rivieren noodzakelijk voor de instandhouding van de soort..

Voor ander soorten, zoals Stekelbaars, Paling en Bot, die inmiddels alle tot de (ernstig) bedreigde diersoorten behoren, is een verbinding van zout zeewater naar zoete krekens in de Nederlandse polders al voldoende.

Omdat er een open verbinding is tussen Noordzee en de Grevelingen in de Brouwersdam (en binnenkort ook weer in de Grevelingendam), zijn er kansen voor vismigratie tussen Grevelingen en de zoete sloten en krekens in het achterland.

In de rapportage van Witteveen en Bos, zijn de mogelijke verbindingen vanuit de Grevelingen naar de achterliggende polders (krekens) onderzocht. Het resultaat is voorgelegd en besproken met de beheerders van de kunstwerken (i.c. de waterschappen). De conclusie is op dit moment enigszins teleurstellend; op slechts één plek lijken er op dit moment kansen voor herstel van een verbinding.

In gesprekken zijn er ook lichtpunten: de waterschappen hebben, voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water een zelfstandige verantwoordelijkheid voor verbetering van de visstand en laten dit onderzoeken.

Een recente telling uitgevoerd in opdracht van het waterschap Hollandse Delta, laat zien dat er relatief veel aal en stekelbaars aanwezig is in de Grevelingen. Deze uitkomst mag verrassend heten en is positief.

Vandaar dat deze telling zal worden herhaald in 2016. Om de nut en noodzaak van (dure) aanpassingen van gemalen in haar gehele werkgebied te kunnen onderbouwen en keuzes te maken, laat het waterschap Hollandse Delta zelf een studie uitvoeren naar o.a. de kansen voor vismigratie. De studie is medio 2016 gereed.

Een gezamenlijke tussenstap ter verfijning van de kansen van vismigratie vanuit de Grevelingen naar het achterland, is het beter in beeld brengen van de visstand op een aantal plekken in de Grevelingen in relatie tot de visstand op de Noordzee van belang. Het voorstel is om hiervoor samen te werken met de waterschappen en Rijkswaterstaat (incl. gezamenlijke financiering). Deze tussenstap kan helpen bij de prioritering van de waterschappen bij de keuze van uitvoeringsmaatregelen.

4.1.4 Onderzoek naar 'onderwater natuur'

Op 14 januari 2016 is een 1^e bijeenkomst geweest op initiatief van de werkgroep Groene Impuls over het inzichtelijk krijgen van de onderzoeksvragen 'onderwater natuur' in de Grevelingen.

De belangrijkste conclusies staan hieronder opgesomd.

"Samenvattend voeren de deelnemers een aantal doelstellingen aan voor geïntegreerd onderzoek naar de kwaliteit van de 'onder water natuur' in van de Grevelingen:

- *Integratie zal meer kennis opleveren dan losse onderdelen; er worden/zijn veel data verzameld, maar hoe is de samenhang?*
- *Wat is de draagkracht van het ecosysteem (natuur- gebruik, m.n. in de driehoek natuur-visserij en recreatie)?*
- *Welke kwaliteit heeft de natuur nu (ecosysteem, soortenrijkdom, abiotische kenmerken en factoren, (resterende) kenmerken van het estuariene systeem, aanwezige habitats, waar liggen de verbeterkansen.*
- *Meer samenhang in de Zuidwestelijke Delta (karakter afzonderlijke bekkens, verbindingen, migratie soorten, visie?).*
- *Het nu goed vastleggen van de huidige/nul-situatie is van belang om daarna de toekomstige ontwikkelingen (gedeeltelijke terugkeer getij) te kunnen volgen en bij te sturen (geldt ook voor*

Haringvliet). Daarmee verzamelen we unieke (export)kennis voor transformatie van grote zout- en zoetwatermeren naar nieuwe ontwikkelstadia.

- *In de Grevelingen (en ook in de Zuidwestelijke Delta) is er behoefte aan een set ecologische indicatoren (bio-indicatoren) om de kwaliteit van het ecosysteem praktisch te kunnen bepalen en te volgen;*
- *Goed inzicht in het functioneren van het ecosysteem is ook van belang voor de optimalisatie voor gebruikers (vissers, duikers, watersport).*

Ter afronding zullen nog met deskundigen van onder meer onderzoeksinstituten gesprekken worden gehouden. Dit thema is ook onderdeel van het LIFE IP programma, waarvoor de projectaanvraag in april 2016 is ingediend bij de EU. Voor het opstarten van het onderzoek zal aan het DB later dit jaar een verzoek om een startbijdrage worden voorgelegd.

4.1.5 Samenwerking Life IP

Staatbosbeheer en Rijkswaterstaat zijn gezamenlijk initiatiefnemer voor het onderdeel natuur (restoring tidal nature) in de Zuidwestelijke Delta voor het Europese programma Life IP. Deze aanvraag betreft een breed pakket (onderzoek, kennisdeling, ervaringen van pilots benutten), waarmee in de komende jaren een integrale visie op de toekomst van de Zuidwestelijke delta zal worden vorm gegeven. Deze Life aanvraag richt zich vooral op 'governance' vraagstukken met een zeer beperkt aantal praktijkpilots. De goedkeuring door de EU is voorzien in oktober 2016.

De Grevelingen is hierin belangrijk onderdeel, mede gezien de voorziene uitvoering van de Rijksstructuurvisie. De participatie en meerwaarde van deelname door het schap is vooral de betrokkenheid bij de ontwikkeling van een lange termijn visie en strategie. Concreet bestaat de aanvraag voor de Grevelingen uit:

- 1) De inbreng van een pilot (eilandje Markenje klein oost uit de Groene Impuls) en levert geen direct financieel cofinancierings voordeel op;
- 2) De opzet van een integraal onderzoeks- en monitoring programma gericht op de natuur onder water. Door deelname aan Life IP is NR ZWD ook hierbij direct betrokken. Er is in dit onderdeel geen financiële betrokkenheid.

In nauw overleg met de initiatiefnemers van de Life aanvraag is besloten dat er primair wordt gekoerst op inhoudelijke samenwerking bij de Groene Impuls. Vanwege de opzet van de aanvraag en het geringe financiële voordeel van evt. cofinanciering voor het schap, is bewust afgezien van formele deelname bij de aanvraag.

4.2 Toeristisch-recreatieve projecten

4.2.1 Inspiratiecentrum Grevelingen

Het Inspiratiecentrum Grevelingen is in 2015 opgeleverd en in gebruik genomen. De laatste bouwkundige aanpassingen in verband met de oplevering van het pand en de bereikbaarheid ervan (o.a. de trapopgang naar het strand) zijn eind 2015 voltooid. Daarmee is het project als onderdeel van het programma afgesloten. De resterende actie is dat het project in 2016 (intern) zal worden overgedragen naar beheer.

4.2.2 Ecohotel 'De Punt'

Hierover heeft het DB in 2016 tweemaal apart gesproken (resp. op 29 februari en op 30 maart 2016), naar aanleiding van het onderzoek van AT Osborne. Indien het bestuur voor de zomer besluit over de financiële afwikkeling die nu voorligt, is het projectdossier op dit belangrijke punt afgesloten. Er resten dan nog slechts enkele inhoudelijke zaken die in de loop van 2016 zullen worden afgewikkeld.

4.2.3 Entree Catpoint

De catamaranvereniging Catpoint wil graag de bestaande stalling op het strand uitbreiden. Zij zullen zelf de hiervoor benodigde procedures starten (o.a. toets Nb-wet) om te kijken of dit haalbaar is.

Voorlopig is er een tijdelijke oplossing gevonden op het naastgelegen parkeerterrein. Deze heeft afgelopen jaar al gefunctioneerd.

Voor het transport van de boten vanaf het parkeerterrein (en de stalling) naar de waterkant zal een verharding worden aangelegd. Voorstel is om hiervoor het resterende budget van € 3.715 met € 15.000,- op te hogen voor 2016.

4.2.4 Drempel Brouwershaven – natuureiland ‘Dwars in de Weg’

Voor de haveningang van Brouwershaven ligt een zanddrempel die de in- en uitvaart bemoeilijkt. Het verwijderen van deze drempel zal de scheepvaart meer ruimte geven, Het vrijkomende materiaal zal worden gebruikt om de natuur op het nabijgelegen eiland ‘Dwars in de weg’ te versterken. Het project staat in de planning om in het najaar van 2016 te worden uitgevoerd. Van het door het bestuur toegekende budget is

€ 145.540,- beschikbaar voor de uitvoering. Komende tijd wordt voor het project een bestek gemaakt en zal worden aanbesteed. Het budget is sturend voor de uitvoering.

4.2.5 Brouwerseiland

Begin 2016 zijn het Voorontwerp Bestemmingsplan en het concept MER voor Brouwerseiland ter visie gelegd. De projectplanning gaat uit van vaststelling van het bestemmingsplan eind 2016 door de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland.

NR ZWD is direct betrokken, maar geen mede-projectontwikkelaar van Brouwerseiland.

Na het DB besluit van 4 december 2015 om het erfpachtrecht van ZWD over te dragen aan SBB voor dit project (gebied Middelpaathaven), is de rol van het schap m.n., en in samenwerking met de andere partijen, gericht de effecten van Brouwerseiland op de (naaste) omgeving (kwaliteit van recreatie en natuur).

Dit betreft o.a. mogelijke (gezamenlijke) compensatie maatregelen voor de windsurfers, ligplaatsen voor watersporters (vallend onder de liggeldregeling) en de verplaatsing van voorzieningen (loswal, parkeerplaatsen, trailerhelling, sanitaire voorzieningen). Een aandachtspunt is ook de aansluiting van Brouwerseiland op de bestaande infrastructuur (wegen, nutsvoorzieningen). Het beschikbare budget in ZOG-2 is bedoeld voor de (interne) procesbegeleiding.

Voor de verplaatsing van de loswal(len) vanuit de Middelpaathaven naar het Springersdiep heeft het DB in april 2016 besloten (financiering door Brouwerseiland B.V.).

4.2.6 Initiatieven voor een kabelskibaan in de Grevelingen

Sinds 2010 hebben diverse ondernemers interesse getoond om in de Grevelingen een kabelskibaan te realiseren en exploiteren. In 2011 hebben 2 ondernemers hun plannen geconcretiseerd en gepresenteerd aan uw bestuur. In uw vergadering van februari 2012 heeft u het Zeil- en Surfcentrum op de Brouwersdam een eerste recht gegeven om een kabel skibaan te ontwikkelen. Deze locatie was tevens opgenomen in uw Visie voor de Brouwersdam en namens uw Schap input voor het bestemmingsplan 2012.

Sindsdien heeft het Zeil- en Surfcentrum vele miljoenen geïnvesteerd in een gefaseerde uitbreiding, maar tot op heden niet in de kabelskibaan. De andere kandidaat uit 2012 is tot voor kort in beeld geweest voor de locatie Grevelingendam, maar door de plannen van Paviljoen Meerzicht (zie verderop pg.5) is deze locatie niet meer beschikbaar.

Eind 2015 hebben 2 nieuwe ondernemers zich gemeld bij GZH met plannen voor kabelskibanen in de Grevelingen. Eén ondernemer heeft dit voorjaar met de gemeente Goeree Overflakkee gekeken naar een locatie nabij de haveningang, ten noorden van Marina Port Zélande. De ander heeft met gemeente Schouwen-Duiveland overlegd over een schapslocatie naast Jachthaven Scharendijke. Laatstgenoemde locatie is inmiddels ook in beeld als deel van compensatiepakket voor Brouwerseiland (camperplaatsen windsurfers).

Kijkend naar de huidige stand van zaken, het aantal kandidaten (4 gegadigden) en de beschikbare locaties is de planning:

- Focus op de locatie naast de haveningang van Marina Port Zélande;
- Overleg met kandidaat-ondernemers voor concretiseren plannen;
- Overleg met gemeente GO over publiekrechtelijke kaders (incl. gesprek over bouwplannen appartementen op het land) en verkenning haalbaarheid Rijkswaterstaat / huur water Rijksvastgoedbedrijf gericht op exploitatie in seizoen 2017.
- Overleg met Zeil-Surfcentrum over groen licht voor kabelskibaan nabij Marina Port Zélande.
- Toetsen plannen op haalbaarheid en onderhandelen over de erfpacht.
- Beargumenteerde keuze voor het beste plan, als basis voor besluit erfpachtovereenkomst in DB oktober 2016.

4.2.7 Ecolodges op de Kabellaarsbank (initiatief Greenhuus)

Conform het DB besluit van 29 februari 2016, is de GZH in overleg met Greenhuus over de definitieve akte van erfpacht. Zodra de afspraken over o.a. de fasering bekend zijn, zullen deze worden voorgelegd aan SBB (bloot eigenaar van de gronden) voor toestemming van de notariële afwikkeling.

Parallel is Greenhuus bezig om een proefmodel ecolodge in seizoen 2016 op het terrein te realiseren met de intentie om eind 2016 de verhuur te starten en het terrein verder te ontwikkelen.

4.2.8 Mountainbike route Kabellaarsbank

In 2014 is het ATB parcours op de Kabellaarsbank geopend. Daarmee was het project (uit ZOG-1) in feite afgesloten. Het parcours is in nauwe samenwerking met de Tour club Ouddorp (TCO) gerealiseerd met als uitgangspunt dat TCO het parcours zou gaan beheren. Dit was echter eind 2015 nog niet geregeld.

Er doet zich nu een nieuwe ontwikkeling voor: De TCO haakt af als beheerder van het parcours. Het onderwerp is apart geagendeerd voor het DB op 1 juni 2016. Voorstel is om tot 1 oktober 2016 actief op zoek te gaan naar een beheerder en indien dit niet lukt, de route op te heffen. Daarbij speelt mee de afgesproken instandhoudingsduur bij de verstrekte EU subsidie voor de aanleg. Het risico bij opheffing per eind 2016 is dat maximaal € 6.000,- EU subsidie moet worden terugbetaald.

4.2.9 Mountainbike route Grevelingendam

Op dit dossier zijn weinig vorderingen te melden zowel vanuit de GZH, alsook vanuit de initiatiefnemers. Realisatie is niet eenvoudig vanwege financiering (geen ruimte in ZOG-2), concretisering van het plan en inpassing van de route (N-2000 en ontwikkelingen paviljoen 'Meerzicht') en de organisatiegraad bij de gebruikers (er is geen rechtspersoon).

4.2.10 Ecolodges op de Grevelingendam

Dit voorjaar heeft GZH namens het schap in beginsel overeenstemming bereikt met de exploitant over erfpachtvoorwaarden voor 30 ecolodges rond zijn huidige bedrijf. De exploitant heeft tevens overleg gevoerd met de gemeente SD over de publiekrechtelijke inpassing. Gemeente werkt mee aan het initiatief en heeft de ondernemer gevraagd de nodige onderzoeken (landschappelijke inpassing en Natura 2000) uit te (laten) voeren. De volgende stap in de planning is het bereiken van overeenkomst over de erfpacht (voor te leggen aan het bestuur in najaar 2016). Ter voorbereiding hierop zal het plan met SBB worden afgestemd.

5 Begroting

Krediet	Project	Totaal krediet	Wijziging krediet	Totaal Beschikbaar	Planning		Realisatie
					2016	2017	t/m 2015
16508	Slikken van Flakkee	€ 501.500	€1.461.798	€1.963.298	€ 991.200	€ 818.557	€ 153.545
16552	Brouwers-eiland	€ 25.000			€ 11.352		€ 13.648
16553	Ecohotel de Punt	€ 185.000			€ 25.628		€ 159.372
16548	Entree Catpoint	€ 25.000	+€ 15.000		€ 18.715		€ 21.285
16554	Voortoets Bommenede	€ 5.000	-€ 3.440		€ 0		€ 1.560
16556	Verwijderen drempel Brouwershaven	€ 186.000			€ 145.540		€ 40.460
16573	Ecohotel Onderzoek	€ 50.000			€ 41.701		€ 8.299
	ATB parcours Kabbelaarsbank	€ 0	+ € 1.500		€ 1.500		€ 0
16576	Groene Impuls	€ 1.015.000	+€ 300.000		€ 657.500	€ 657.500	
16547	Algemeen	€ 758.000	- € 313.060		€ 23.860	€ 23.860	€ 398.780
16577	Programma management	€ 180.000			€ 90.000	€ 90.000	€ 0
16551	Communicatie	€ 16.000			€ 6.938	€ 6.938	€ 2.125
	Totaal ZOG II	€ 2.946.500	€ 1.461.798	€1.963.298	€ 2.013.934	€1.596.855	€ 799.074

Toelichting bij de tabel (per kredietnummer):

De voorgestelde wijzigingen in dit programma zijn *cursief* weergegeven in de 4^e kolom “wijziging krediet” met een – voor verlaging en een + voor ophoging krediet.

- 16548: het restant budget Catpoint is niet toereikend voor de aanleg verharding tussen parkeerterrein en stalling catamarans/trailerhelling. Gevraagde ophoging krediet € 15.000,- t.l.v. krediet 16547 Algemeen;
- 16554: Voortoets Bommenede is voltooid. Voorstel is het restant krediet toe te voegen aan krediet 16547 Algemeen
- ATB route Kabbelaarsbank (heeft geen kredietnummer): Voorstel het lopend onderhoud parcours tot 1-11-2016 € 1.500,- t.l.v. krediet 16547 Algemeen te laten komen.
- 16576: Groene Impuls Grevelingen. Voorstel tot ophoging krediet met € 300.000,- t.l.v. 16547 Algemeen conform uitstraling ZOG 2. Tegelijkertijd € 740.000,- binnen dit krediet toekennen voor ontwikkeling eilanden kustbroedvogels (€ 730.000,-) en voor monitoring visstand (€ 10.000,-).
- De tabel sluit aan op de begroting 2017; de planning in de tabel is aangepast op medio 2016.
- Voor project Slikken van Flakkee zijn in de tabel ook de externe bijdragen (subsidies) opgenomen.
- In de kolom realisatie zijn in de tabel de projecten Ecohotel (16553) en Voortoets Bommenede opgenomen (16554). Deze verklaren het verschil met het overzicht in de begroting 2017.

6 Organisatie

6.1 Programmaorganisatie

Namens het Algemeen Bestuur van het Natuur- en Recreatieschap is de secretaris van het bestuur gedelegeerde opdrachtgever onder de eindverantwoordelijkheid van de directeur G.Z-H. De programma manager is opdrachtnemer voor het integrale programma en heeft de beschikking over een programmteam. Daarin zijn de vakdisciplines beleidsontwikkeling, vastgoed, terreinbeheer, communicatie en financiën vertegenwoordigd.

6.2 Bestuurlijke en ambtelijke verankering

De bestuurlijke terugkoppeling en verantwoording vinden plaats via het Dagelijks en Algemeen Bestuur van het Natuur- en Recreatieschap ZWD. Het Dagelijks en Algemeen Bestuur bestaat uit bestuurlijke vertegenwoordigers van beide provincies Zeeland en Zuid-Holland, en de gemeenten Goeree-Overflakkee, Schouwen-Duiveland, Hellevoetsluis, Nissewaard en Cromstrijen.

Indien noodzakelijk en gewenst zullen portefeuillehouders van het Dagelijks Bestuur worden gepolst en betrokken om tussentijds adequaat te kunnen terugkoppelen en ontwikkelingen en knelpunten bestuurlijk te bespreken.

Voor de verschillende projecten en ter voorbereiding van de bestuursvergaderingen vindt afstemming plaats met de ambtenaren van de betrokken gemeenten en provincies, RWS en SBB.

6.3 Samenwerking gebiedspartijen en advies

Stakeholders zijn betrokken bij, en zullen in de toekomst bij het programma en de uitvoering van de verschillende projecten betrokken blijven worden.

Dit betreft o.a. de ondernemers, natuur- en milieuorganisaties (verenigd in de Coalitie Delta Natuurlijk), lokale natuur- en milieupartijen, NRAC, beheerders zoals RWS en SBB.

7 Verantwoording

Aan het DB zal (gemiddeld) eens per kwartaal de voortgang van het programma worden gerapporteerd. Op projectniveau kan er indien relevant voor de voortgang worden gerapporteerd via een notitie aan het bestuur in de reguliere vergaderingen van het Dagelijks en Algemeen Bestuur van het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet.

8 Communicatie

Communicatie over het programma en de projecten zal plaatsvinden via de bestaande kanalen, zoals de websites: www.heerlijkbuiten.nl en de kanalen van de betrokken partijen. Per project zullen de afzonderlijke communicatiemiddelen worden bepaald in overleg met de betrokken partijen.